

Additionele beoordeling master Philosophy of Science, Technology and Society van de Universiteit Twente

**Dit rapport hoort bij het rapport Wijsbegeerte (VSNU juni 2003) van de ongedeelde
opleiding Wijsbegeerte van Wetenschap, Techniek en Samenleving**

Rapport 29
september 2004

QANU (Quality Assurance Netherlands Universities)
Leidseveer 35
Postbus 8035
3503 RA UTRECHT

T 030-2363800
F 030-2363805
E info@qanu.nl
I www.qanu.nl

Inhoud

Inleiding

Hoofdstuk 1 Doelstellingen opleiding

Hoofdstuk 2 Programma opleiding

Hoofdstuk 3 Inzet van het personeel

Hoofdstuk 4 Voorzieningen

Hoofdstuk 5 Interne kwaliteitszorg

Hoofdstuk 6 Resultaten

Hoofdstuk 7 Samenvattend totaal oordeel over de opleiding

Bijlagen

1. Curricula vitae leden visitatiecommissie
2. Werkwijze van de commissie
3. Brief QANU aan CvB's d.d. 6 januari 2004

Master Philosophy of Science, Technology and Society Universiteit Twente

Inleiding

1. Opleiding

- a) Dit deelrapport betreft de Masteropleiding Wijsbegeerte van een bepaald wetenschapsgebied, CROHO-nummer 60024
- b) Opleidingsvariant: voltijds
- c) De opleiding wordt organisatorisch verzorgd door de Faculteit der Gedragwetenschappen, Universiteit Twente
- d) De opleiding bouwt voort op de ongedeelde opleiding Wijsbegeerte van Wetenschap, Techniek en Samenleving (CROHO-nummer 6280) waarover is gerapporteerd in het visitatierapport Wijsbegeerte (VSNU juni 2003); dat rapport, waarin ook het referentiekader van de commissie staat, maakt deel uit van deze beoordeling en er zal dan ook bij enkele onderdelen naar worden verwezen. Het rapport van de ongedeelde opleiding is openbaar en is beschikbaar op www.QANU.nl.

2. Commissie

- a) Samenstelling (voor c.v.'s zie bijlage 1)

prof. dr. A. Vandevelde, gewoon hoogleraar Wijsbegeerte aan de Katholieke Universiteit Leuven, tevens voorzitter;

prof. dr. S. Griffioen, voorheen hoogleraar Wijsbegeerte aan de Vrije Universiteit Amsterdam, thans bijzonder hoogleraar cultuurfilosofie aan de Faculteit der Sociale Wetenschappen aan de Vrije Universiteit Amsterdam;

prof. dr. J. Leilich, hoogleraar Wijsbegeerte aan de Universiteit Antwerpen (UA)

dhr. B. van der Vossen, student Wijsbegeerte van een bepaald wetenschapsgebied en student politicologie aan de Universiteit van Amsterdam.

Toegevoegd aan de commissie werd de **prof. dr. J. van Brakel** van de Katholieke Universiteit Leuven, als expert op het gebied van wijsbegeerte en sociologie.

Secretaris van de commissie was **Dr. E. Fortuin**, QANU

- b) Taak: de commissie had tot taak om krachtens de tussen de NAO en de VSNU overeengekomen *Overgangsregeling bekostigd wetenschappelijk onderwijs* en de daarop gebaseerde *Richtlijnen vervroegde accrediteringsaanvraag*:
 - een samenvattend totaal oordeel over de opleiding uit te spreken alsmede
 - een oordeel over doelstellingen, programma en interne kwaliteitszorg en
 - gebaseerd op het reguliere visitatierapport, over inzet personeel, voorzieningen en te verwachten resultaten.
- c) Werkwijze: zie bijlage 2

Overzicht beoordeling commissie

Onderwerp	Oordeel ¹	Facet	Oordeel
1. Doelstellingen van de opleiding	+	1.1. Domeinspecifieke eisen	+
		1.2. Niveau	+
		1.3. Oriëntatie	+
2. Programma	+	2.1. Eisen WO	+
		2.2. Relatie doelstellingen en programma	+
		2.3. Samenhang programma	+
		2.4. Studielast	+
		2.5. Instroom	+
		2.6. Duur	+
		2.7. Afstemming vormgeving en inhoud	+
		2.8. Beoordeling en toetsing	+
3. Inzet van personeel	+	3.1. Eisen WO	+
		3.2. Kwantiteit personeel	+
		3.3. Kwaliteit personeel	+
4. Voorzieningen	+	4.1. Materiële voorzieningen	+
		4.2. Studiebegeleiding	+
5. Interne kwaliteitszorg	+	5.1. Evaluatie resultaten	+
		5.2. Maatregelen tot verbetering	+
		5.3. Betrokkenheid van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	+
6. Resultaten	+	6.1. Gerealiseerd niveau	+
		6.2. Onderwijsrendement	-/+

¹Voldaan = +

Niet voldaan = -

Hoofdstuk 1. Doelstellingen opleiding

1.1 Domeinspecifieke eisen

Het *doel* van de opleiding is om studenten uit te rusten met kennis en vaardigheden op het gebied van de algemene wijsbegeerte en wijsbegeerte van de techniek, met een mogelijke uitbreiding naar het multidisciplinaire vakgebied van science and technology studies (STS), op een zodanige wijze dat een afgestudeerde in staat is om, met gebruikmaking van kennis opgedaan in een eerdere technische of natuurwetenschappelijke bachelor, wijsgerige dan wel wijsgerig geïnformeerde multidisciplinaire analyses te verrichten van vraagstukken op het gebied van technologie, technische wetenschappen en toegepaste natuurwetenschappen, technologische ontwikkelingen, en de relatie tussen technologie en samenleving, en zodanig dat afgestudeerden met die kennis en vaardigheden professioneel kunnen worden aangesteld, bijvoorbeeld als wetenschappelijk onderzoeker, R&D-onderzoeker, consultant, beleidsmaker, docent of ontwerper.

Hieruit worden een aantal meer gespecificeerde eindtermen afgeleid op het gebied van kennis en vaardigheden.

Kennis

- basiskennis van de systematische wijsbegeerte en haar geschiedenis
- goede kennis van de wijsbegeerte van technologie en technische wetenschappen

Vaardigheden

Zeer goede algemene academische vaardigheden, waaronder:

- zeer goede schriftelijke en mondelinge uitdrukkingsvaardigheid
- vaardigheden in het redeneren en argumenteren
- vaardigheid in het analyseren van redeneringen en argumentaties
- vaardigheid in het vinden en verwerken van vakliteratuur uit meerdere vakgebieden
- vaardigheid in het kritisch analyseren en evalueren van teksten
- vaardigheid in het vergelijken van verschillende wetenschappelijke benaderingen of paradigma's in het eigen vakgebied, het toepassen van die benaderingen, en het in twijfel trekken ervan
- vaardigheden in het communiceren van onderzoek en probleemoplossingen naar vakgenoten en niet-vakgenoten en de vaardigheid uit de interactie leerprocessen te genereren
- kunnen reflecteren op het eigen doen en werken, daarin bijsturingen plegen en de leertrajecten daarbij vertalen naar de ontwikkeling van meer generieke kennis en methoden.
- vaardigheid in het lezen en analyseren van wijsgerige teksten van zowel klassieke als hedendaagse auteurs, en met name van wijsgerige teksten over technologie en technische wetenschappen
- vaardigheid in het vinden van wijsgerige vakliteratuur en het kritisch beoordelen en verwerken daarvan
- vaardigheid in het lezen en analyseren van wetenschappelijke, professionele en populariserende teksten die reflecteren op technologie, technische wetenschappen, technologische ontwikkelingen en de relatie technologie-maatschappij
- vaardigheid in het identificeren en analyseren van wijsgerige problemen en het formuleren en beargumenteren van een wijsgerige positie of stelling, met een toespitsing op wijsgerige problemen van technologie en technische wetenschappen
- afdoende voorbereid zijn op een maatschappelijke carrière waarbij wijsgerige vaardigheden als analytisch vermogen, reflectie en conceptuele weerbaarheid vereist zijn

Er zijn tevens specifieke eindtermen ontwikkeld voor de twee afstudeerprogramma's binnen de opleiding:

Specifieke eindkwalificaties afstudeerprogramma Philosophy of Technology

Kennis

Specialistische kennis van een deelgebied van of technologisch specialisatie domein binnen de wijsbegeerte van technologie en technische wetenschappen

Vaardigheden

- het kunnen formuleren en beargumenteren van eigen posities op het gebied van filosofie van technologie en technische wetenschappen, en het kunnen uiteenzetten en verdedigen van die posities in een wetenschappelijk of publiek debat.
- het kunnen verrichten van een wetenschappelijk onderzoek op het gebied van de wijsbegeerte van de techniek en technische wetenschappen waarbij wijsgerige methoden worden gehanteerd en waarbij aantoonbaar wordt voortgebouwd op kennis of vaardigheden uit de eerder afgelegde technische of natuurwetenschappelijke bacheloropleiding.

Specifieke eindkwalificaties afstudeerprogramma Science, Technology and Society

Kennis

- grondige kennis van theoretische benaderingen in het STS veld en deze kunnen plaatsen binnen relevante disciplinaire benaderingen in filosofie, geschiedenis en sociologie van wetenschap en technologie.
- grondige kennis van kernthema's die spelen in de complexe wisselwerking van STS (zoals technologiedynamica, maatschappelijke inbedding, ontwerp en gebruik, beleid en controverses)
- kennis van empirische (sociologische en historische) onderzoeksmethoden

Vaardigheden

- het ontwerpen en uitvoeren van een onderzoeksdesign. Dit bestaat uit het formuleren van een probleemstelling, het ontwikkelen van een op de vraagstelling gericht multidisciplinair analysekader en het ontwikkelen van een adequate onderzoeksmethodologie.
- het kunnen verrichten van een wetenschappelijk onderzoek op het gebied van science and technology studies waarbij aantoonbaar wordt voortgebouwd op kennis of vaardigheden uit de eerder afgelegde technische of natuurwetenschappelijke bachelorsopleiding.

De commissie is van mening dat de opleiding de eindtermen uitgebreid en adequaat heeft uitgewerkt. Wel merkt de commissie op dat de eindtermen van het afstudeerprogramma *Science, Technology and Society* in feite weinig wijsgerig van aard zijn. Dit is in zekere zin merkwaardig omdat het wel gaat om een master *wijsbegeerte* van Science, Technology and Society. Deze 'ambigüiteit' is ook in de meer algemene doelstelling van de opleiding te vinden, zoals hierboven, en in andere onderdelen van de eindtermen. Zo valt op dat de 'academische vaardigheden' (onder 'algemene eindkwalificaties') meer gemodelleerd zijn op bestuurskunde dan op wijsbegeerte. Ook valt op dat de richting *wijsbegeerte van de technologie* voornamelijk gaat over technologie (technology) en niet over wetenschap (science), terwijl de richting STS duidelijk gaat over wetenschap en technologie. Dit heeft

ook praktische consequenties: een student met een BA in science die door wil gaan met STS hoeft eigenlijk zeer weinig cursussen te volgen in de filosofie van de technologie of ethiek en technologie. Ondanks de hier genoemde bezwaren is de commissie toch van mening dat de eindtermen passend zijn voor een opleiding die gericht is op de wijsgerige reflectie op wetenschap, technologie en maatschappij.

De commissie is van mening dat de eindtermen van de opleiding aansluiten bij de internationale gangbare eisen die aan een opleiding als wijsbegeerte van Science, Technology and Society worden gesteld. Volgens de eindtermen verwerft de student inzicht in het vak zoals die blijken internationale publicaties en tijdschriften wordt beoefend. Het wijsgerig onderzoek van de docenten, dat in het onderwijs en de eindtermen doorklinkt, is van internationaal erkend niveau.

Aangezien de commissie van mening is dat de eindkwalificaties (in termen van kennis, vaardigheden en attitude) die van een afgestudeerde worden verwacht worden adequaat geformuleerd zijn en in overeenstemming zijn met de internationale ontwikkelingen binnen het vakgebied en het referentiekader van de commissie (zij het met de genoemde kanttekeningen), is de commissie van oordeel dat het onderdeel 'doelstellingen' voldoet.

1.2 Niveau

De commissie heeft de eindkwalificaties van opleiding gerelateerd aan de eisen die aan een masteropleiding worden gesteld volgens de Dublinindicatoren.

Kennis en inzicht: De master bouwt voort op de opgedane kennis van de technische of natuurwetenschappelijke bacheloropleiding. Dit komt met name in de eindkwalificaties die betrekking hebben op onderzoeksvaardigheden tot uiting: de afgestudeerde moet in staat zijn onderzoek te doen waarin wijsgerige danwel multidisciplinaire STS-kennis en vaardigheden worden geïntegreerd met kennis uit de bèta-bachelor. Ook geldt dat de in de eindkwalificaties genoemde disciplines der techniekfilosofie en STS vaak kennis van (toegepaste) natuurwetenschappen en technologie veronderstellen. De eindkwalificaties zijn in belangrijke mate gericht op een wijsgerige dan wel multidisciplinaire verdieping en verbreding van de kennis die in de bèta-bachelor is opgedaan.

Toepassen kennis en inzicht: De eindkwalificaties benadrukken onderzoeksvaardigheden waarbij het formuleren van eigen, nieuwe posities belangrijk is. De onderzoeksvaardigheden zijn gericht op het maken van interessante combinaties van kennis uit verschillende domeinen (b.v. tussen wijsgerige theorieën en kennis uit een technisch vakgebied). De vaardigheden benadrukken ook verschillende contexten (b.v. wetenschappelijke en publieke debatten) waarin de afgestudeerde zijn of haar kennis en vaardigheden moet kunnen etaleren.

Oordeelsvorming: Het vermogen tot zelfstandige gegevensverzameling, analyse en oordeelsvorming dat in de eindkwalificaties tot uitdrukking komt leidt tot een vermogen om oordelen te formuleren op grond van onvolledige of beperkte informatie. Uiteraard komen in een opleiding waarin (toegepaste, professionele) ethiek een belangrijke rol speelt ook de sociaal-maatschappelijke en ethische verantwoordelijkheden die verbonden zijn met het toepassen van de eigen kennis en oordelen aan bod.

Communicatie: Communicatieve vaardigheden, en met name ook vaardigheden in het participeren in wetenschappelijke en publieke debatten, behoren tot de eindkwalificaties van de opleiding.

Leervaardigheden: In de doelstelling van de opleiding is zichtbaar dat de opleiding een vervolgaanstelling als onderzoeker mogelijk moet maken. Ook de eindkwalificaties laten dit zien: de daarin gespecificeerde vaardigheden op het gebied van literatuuronderzoek, analyse,

het zelfstandig formuleren van eigen posities en verdere onderzoeksvaardigheden resulteren in leervaardigheden die de afgestudeerde in staat stellen tot het vervolgen van een vervolgstudie (bijvoorbeeld als promovendus in de wijsbegeerte of science and technology studies) met een grotendeels zelfgestuurd of autonoom karakter.

Gezien het hierboven genoemde is de commissie van oordeel dat de eindkwalificaties van de masteropleiding Wijsbegeerte aansluiten bij algemene, internationaal geaccepteerde beschrijvingen van de kwalificaties van een master (Dublindescriptoren) op het gebied van vakkennis, toepassen van kennis, oordeelsvorming, communicatie en leervaardigheden.

1.3 Oriëntatie

Hoewel in vergelijking met de ongedeelde opleiding voor deze master deels andere eindkwalificaties gelden, zijn de eindkwalificaties qua oriëntatie goed vergelijkbaar met eindkwalificaties van de ongedeelde opleiding. Daarom kan tot zekere hoogte ook verwezen worden naar het oordeel van de visitatiecommissie over de ongedeelde opleiding, volgens welke het wetenschappelijk niveau van de opleiding als ruim voldoende wordt beoordeeld (Onderwijsvisitatie Wijsbegeerte, p. 77 par. 7). De commissie is van mening dat het wetenschappelijke karakter van de eindkwalificaties van de MA-opleiding blijkt uit de aansluiting op de internationale eisen en standaarden van het wetenschapsgebied. De aandacht voor onderzoeksvaardigheden in de eindtermen geeft blijk van de wetenschappelijke oriëntatie van de opleiding.

De WO-master heeft de kwalificaties om zelfstandig wetenschappelijk onderzoek te verrichten of multi-en interdisciplinaire vraagstukken op te lossen in een beroepspraktijk waarvoor een WO-opleiding vereist of dienstig is.

De eindtermen van de master hebben een duidelijk *wetenschappelijk* karakter. De commissie is daarom van mening dat het onderdeel ‘oriëntatie’ voldoet.

1.4 Gewogen eindoordeel over doelstellingen

Gezien het positieve oordeel van de commissie over de bovengenoemde facetten is de commissie van mening dat het onderwerp ‘doelstellingen’ voldoet.

Hoofdstuk 2. Programma opleiding

2.1 Eisen wetenschappelijk onderwijs

Het onderwijs dat de studenten volgen komt tot stand in interactie met het onderzoek. De meer specialistische wijsgerige en multidisciplinaire onderdelen in het programma (d.w.z. de onderdelen op het gebied van techniekfilosofie en STS) zijn sterk gerelateerd aan de onderzoeksprogramma's van de participerende leerstoelgroepen. Ook de afstudeerscripties zullen in principe worden uitgevoerd in het kader van de onderzoeksprogramma's van de participerende leerstoelgroepen. In veel vakken zal mede gebruik gemaakt worden van door de verschillende onderzoeksgroepen gebruikte literatuur of door de leerstoelgroepen (mee) ontwikkelde theorieën, begrippen en methodes. In meerdere vakken worden werkvormen gehanteerd die de studenten kennis laten maken met de onderzoekspraktijken van de leerstoelgroepen.

De commissie is van mening dat het programma goed aansluit bij de ontwikkelingen in het vakgebied. Het onderzoek van de docenten – van beide richtingen – is ook van internationaal erkend niveau, zij het dat het wijsgerig gehalte niet altijd even groot is. De in het rapport van

de visitatiecommissie opgemerkte ‘tweedeling’ tussen de twee richtingen in het programma wordt dan ook met het huidige programma niet weggenomen.

De studenten worden in de opleiding geoefend in onderzoeksvaardigheden. De vaardigheden komen op drie manieren aan de orde in het programma. Allereerst geïntegreerd in de vakken, ten tweede door het schrijven van het masterscriptie. Bovendien wordt er in het tweede jaar expliciet naar gestreefd bij de vakken capita selecta en cases STS de student kennis te laten maken met de kennisontwikkeling in lopende onderzoeksprojecten. Ook het afstudeerproject zal zo veel mogelijk aansluiten bij één van de vier onderzoekszwaartepunten van de leerstoelgroep.

Aangezien de kennisontwikkeling van de student plaatsvindt in interactie tussen het onderwijs en het wetenschappelijk onderzoek binnen het vakgebied, het programma aansluit bij de ontwikkelingen in de wijsbegeerte van een bepaald wetenschapsgebied en het programma de ontwikkeling waarborgt van vaardigheden op het gebied van wetenschappelijk onderzoek, is de commissie van oordeel dat het onderdeel ‘eisen wetenschappelijk onderwijs’ voldoet.

2.2 Relatie doelstellingen/programma

De eindtermen worden op goede wijze in het programma geconcretiseerd. Algemene academische vaardigheden vormen een belangrijke focus in het eerste jaar van het programma. In ieder vak wordt verder aan vakspecifieke vaardigheden aandacht gegeven. Ieder vak oefent een of meer vakspecifieke vaardigheden die ook in de leerdoelen zijn opgenomen, zoals het lezen van wijsgerige teksten, het wijsgerig argumenteren, het formuleren van een probleemstelling, en het integreren van disciplines in multidisciplinair onderzoek. Daarnaast zijn er ook vakken die specifiek zijn gericht op het aanleren van onderzoeksmethoden. In het vak “Philosophical methods” worden wijsgerige methoden besproken en geoefend die centraal staan in de opleiding: analytische methoden, fenomenologisch-hermeneutische methoden en discours-analytische methoden. In de STS-afstudeervariant zijn een aantal vakken opgenomen die historische kennis en vaardigheden aanleren (Introduction to History of Science and Technology/Technology and Social Order). In andere vakken ligt de nadruk meer op techniek-sociologische kennis en vaardigheden (Introduction STS/Mutual Shaping/Governance). Daarnaast worden in een aantal vakken multidisciplinaire vaardigheden ontwikkeld die filosofische en ethische kennis en vaardigheden integreren met historische en sociologische (science, technology and modernity/Designing the Future/case STS). De onderzoeksvaardigheden worden voorbereid door bij een aantal vakken niet alleen op kennis te toetsen maar ook op het toepassen van de theoretische inzichten op een praktijkcasus. In de case STS en voorbereiding afstudeeropdracht staat de ontwikkeling van onderzoeksvaardigheden centraal, evenals de afstudeeropdracht zelf.

Voor ieder onderdeel in de opleiding zijn leerdoelen geformuleerd die in correspondentie staan met de eindkwalificaties. De eindkwalificaties op het gebied van kennis corresponderen met leerdoelen in de verschillende vakken die als algemeen format hebben “het hebben van kennis (en inzicht) op het gebied van (X)”. De eindkwalificaties op het gebied van vaardigheden corresponderen met leerdoelen die (aspecten van) die vaardigheden trainen.

De commissie is van mening dat de inhoud van het programma studenten de mogelijkheid biedt om de eindtermen ook daadwerkelijk te bereiken. De opleiding heeft de aanbeveling van de commissie om een truncus communis voor de twee richtingen in het programma op te nemen overgenomen. De commissie verwacht dat deze structuur studenten beter dan in de ongedeelde opleiding de mogelijkheid zal bieden de eindtermen en doelstellingen van de opleiding ook daadwerkelijk te bereiken. Ook de structuur van het programma waarin vakken systematisch op elkaar voortbouwen draagt eraan bij dat studenten de kans hebben de eindtermen te bereiken.

Gezien het positieve oordeel van de commissie over bovengenoemde subfacetten is de commissie van mening dat het onderdeel ‘relatie doelstellingen/programma’ voldoet.

2.3 Samenhang programma

De commissie is van mening dat de inhoudelijke samenhang van het programma voldoende gewaarborgd is doordat:

- er een filosofische truncus communis is van 45 ECTS naast de afstudeervariant van 75 ECTS;
- de verschillende vakken systematisch op elkaar voortbouwen;
- Per vak is uitgewerkt hoe het qua kennis en vaardigheden voortbouwt op voorgaande vakken in het programma en hoe het een basis legt voor volgende vakken. Op basis hiervan vindt in de studiegids en in bijeenkomsten uitgebreide voorlichting plaats over de samenhang van vakken en zullen docenten ook actief verwijzen naar en gebruik maken van voorafgaande vakken en doorverwijzen naar navolgende vakken.
- In het STS-programma een aantal leerlijnen/rode draden aangegeven zijn waarbij STS vakken qua thematiek voortbouwen op techniekfilosofische vakken;
- De opleiding is voornemens is voorafgaand aan het begin van de master een aantal bijeenkomsten te organiseren voor docenten waarin de samenhang tussen de wijsgerige en STS-onderdelen in het curriculum nader wordt bediscussieerd en waar mogelijk verbeterd. De opleiding is eveneens voornemens om een periodiek werkoverleg te voeren waarbij de samenhang tussen de disciplinair-wijsgerige en de STS-onderdelen het centrale aandachtspunt zal zijn. De opleiding hanteert bovendien de aanbeveling bij STS-scripties dat een lid van de Afdeling Wijsbegeerte als tweede lezer of beoordelaar deel uitmaakt van de afstudeercommissie.

De commissie is van mening dat de inhoudelijke afstemming - opeenvolging en samenhang van programmaonderdelen - van het programma adequaat is. De commissie is daarom van oordeel dat het onderdeel ‘samenhang van het programma’ voldoet.

2.4 Studielast

De visitatiecommissie oordeelde bij de ongedeelde opleiding dat er een redelijk evenwicht lijkt te bestaan tussen geplande en feitelijke studielast (p. 76, par. 5). De commissie oordeelde echter ook dat de globale studielast te laag was (p. 76, par. 5). In de master zal in reactie hierop de globale studielast hoger liggen dan in de ongedeelde opleiding: het aantal collegeuren, het globale niveau en de hoeveelheid te behandelen literatuur zullen iets hoger liggen. Daarnaast zal in de master de studielast gemakkelijker gereguleerd kunnen worden omdat de studenten voltijds en geconcentreerd het programma volgen zonder verstoring door onderdelen uit andere curricula zoals in de ongedeelde opleiding het geval was. Ook zullen er meer contacturen per college zijn. Het basisprogramma is opgebouwd uit overzichtelijke eenheden van 5 ECTS waarvan er steeds drie parallel lopen (in een half semester ofwel kwartiel), met variatie in werkvormen. Dit stelt de student enigszins in staat meer of minder tijd te besteden aan aspecten waar men minder sterk in is. Door evaluatie tijdens de onderwijsperiode in informele responsgroepen kan de opleiding tijdig bijsturen als het programma als geheel te zwaar of te licht zou blijken.

Op grond van het bovenstaande is de commissie van oordeel dat het onderdeel ‘studielast’ voldoet.

2.5 Instroom

Wat betreft dit onderdeel kan de commissie haar oordeel aangaande de ongedeelde opleiding overnemen (onderdeel van aspect 4). De commissie is van oordeel dat dit onderdeel voldoet.

2.6 Duur

De opleiding omvat 120 ECTS studiepunten.

De opleiding voldoet aan de formele eis met betrekking tot de omvang.

2.7 Afstemming vorm en inhoud

Wat betreft dit onderdeel wordt het oordeel van de visitatiecommissie overgenomen (aspect 3). Op grond van het visitatierapport wijsbegeerte 2003 oordeelt de commissie dat dit onderdeel voldoet.

2.8 Beoordeling en toetsing

Wat betreft dit onderdeel wordt het oordeel van de visitatiecommissie overgenomen (aspect 3). Op grond van het visitatierapport wijsbegeerte 2003 oordeelt de commissie dat dit onderdeel voldoet.

2.9 Gewogen eindoordeel over programma

Gezien het positieve oordeel van de commissie over bovengenoemde facetten is de commissie van mening dat het onderwerp 'programma' voldoet.

Hoofdstuk 3. Inzet van het personeel

Wat betreft dit onderdeel wordt het oordeel van de visitatiecommissie overgenomen (aspect 8). Op grond van het visitatierapport wijsbegeerte 2003 oordeelt de commissie dat dit onderdeel voldoet.

Hoofdstuk 4. Voorzieningen

4.1 Oordeel materiële voorzieningen

Wat betreft dit onderdeel wordt het oordeel van de visitatiecommissie overgenomen (aspect 9). Op grond van het visitatierapport wijsbegeerte 2003 oordeelt de commissie dat dit onderdeel voldoet.

4.2 Oordeel studiebegeleiding

Wat betreft dit onderdeel wordt het oordeel van de visitatiecommissie overgenomen (aspect 5). Op grond van het visitatierapport wijsbegeerte 2003 oordeelt de commissie dat dit onderdeel voldoet.

Hoofdstuk 5. Interne kwaliteitszorg

5.1 Evaluatie resultaten

De kwaliteitszorg van de opleiding is ingebed in de kwaliteitszorg van de faculteit gedragswetenschappen. De facultaire kwaliteitszorg sluit aan bij recente ontwikkelingen op instellingsniveau. De opleidingsdoelen, de inhoud van het curriculum, het onderwijsproces, toetsing, resultaat en instroom, doorstroming en rendement worden op dit moment al periodiek geëvalueerd door middel van enquêtes. In dit cyclisch systeem van kwaliteitszorg zullen – conform de facultaire en universiteitsbrede plannen – toetsbare streefdoelen (‘normstelling’) m.b.t. opleidingsdoelen, de inhoud van het curriculum, het onderwijsproces, toetsing, resultaat en instroom, doorstroming en rendement een integraal onderdeel vormen.

Conform de eisen die het NVAO stelt wordt de opleiding periodiek geëvalueerd. In de plannen van de faculteit is tevens voorzien in het hanteren van toetsbare streefdoelen. Uit de informatie die de commissie onder ogen kreeg is duidelijk dat hier serieus werk van gemaakt wordt. Hiermee is de aansluiting bij de eisen die door het NVAO worden gesteld voldoende gewaarborgd. De commissie is hiermee van oordeel dat het onderdeel ‘evaluatie resultaten’ voldoet.

5.2 Maatregelen tot verbetering

De resultaten van de periodieke evaluatie worden besproken in de opleidingscommissie. Deze signaleert mogelijke gebreken en stelt verbetermaatregelen voor. Het opleidingsmanagement draagt er zorg voor dat de gegevens worden periodiek besproken met de betrokkenen en controleert de voortgang in de realisering van de afgesproken verbetering. In de plannen van de faculteit wordt met betrekking tot de vermelde onderwerpen door de opleidingscommissie en het opleidingsmanagement gewaakt of de streefdoelen gerealiseerd worden.

De uitkomsten van de evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan realisatie van de streefdoelen. De commissie is van oordeel dat de maatregelen tot verbetering voldoen.

5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Actoren in de kwaliteitszorg zijn studenten, docenten, alumni, het opleidingsmanagement en op enige afstand het werkveld.

Studenten geven feedback op het onderwijs en denken mee over verbeteringen. Zij zijn volgens het studentenstatuut verplicht desgevraagd mee te werken aan evaluatie. De rol van studenten krijgt vorm in:

- a. college-responsgroepen: een informeel door de studievereniging georganiseerd en door de faculteit gefaciliteerd evaluatiemiddel tijdens de uitvoering van het onderwijs;
- b. vakevaluatie na afloop van een onderdeel onder verantwoordelijkheid van de docent, gefaciliteerd door de faculteit;
- c. de opleidingscommissie in de adviezen aan het opleidingsmanagement over verbetering en aanpassingen op grond van eigen inzichten en de openbare vakevaluatierapportages.

Docenten ontwikkelen onderwijs en voeren het uit, evalueren en verbeteren het onderwijs conform de doelen van de opleiding. Vakevaluaties worden ondersteund door de faculteit. De bijdrage van de docent aan de kwaliteit van de opleiding is een vast item in de functionering- en beoordelingsgesprekken van docenten in de faculteit. Docenten nemen via opleidingscommissie deel in de advisering van het opleidingsmanagement.

Alumni worden betrokken in de kwaliteitszorg direct na het afstuderen in een exit-evaluatie en anderhalf tot twee jaar later in de WO-monitor waarin de werkervaring wordt betrokken.

Via de alumnivereniging wordt op informeel niveau informatie uitgewisseld over curriculumontwikkelingen en arbeidsmarktervaring.

Voor contacten met het werkveld (anders dan alumni) maakt de opleiding gebruik van relatienetwerken van de betrokken docenten en hun afdelingen. Hiervan wordt ad hoc gebruik gemaakt door het opleidingsmanagement om informatie te verwerven uit relevante werkvelden.

Bij de interne kwaliteitszorg zijn medewerkers en de studenten van de opleiding actief betrokken; alumni worden betrokken via de arbeidsmarktmonitor. De commissie is van oordeel dat de mate waarin medewerkers, studenten, en alumni worden betrokken voldoet.

5.4 Gewogen eindoordeel over interne kwaliteitszorg

Gezien het positieve oordeel van de commissie over bovengenoemde facetten is de commissie van oordeel dat het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' voldoet.

Hoofdstuk 6. Resultaten

6.1 Oordeel gerealiseerd niveau

Wat betreft dit onderdeel wordt het oordeel van de visitatiecommissie overgenomen (aspect 7). Op grond van het visitatierapport wijsbegeerte 2003 oordeelt de commissie dat dit onderdeel voldoet.

6.2 Onderwijsrendement

Zoals blijkt uit het visitatierapport van de commissie is het rendement van de opleiding net niet voldoende (5) (aspect 6).

6.3 Eindoordeel Resultaten

Bij het eindoordeel over het onderwerp 'resultaten' heeft de commissie de volgende aspecten meegewogen. Allereerst was het oordeel van de commissie over de kwaliteit van de afgestudeerden in de ongedeelde opleiding 'ruim voldoende' (7). De commissie is van mening dat dit zwaarder weegt dan de matige rendementcijfers. Ten tweede is het doctoraalprogramma omgezet naar een masteropleiding. Gezien het bovenstaande vindt de commissie dat het onderdeel 'resultaten' voldoet.

Hoofdstuk 7. Samenvattend totaal oordeel over de opleiding

De commissie is van oordeel dat de opleiding op alle onderwerpen voldoet.

Bijlage 1 – Curricula vitae leden visitatiecommissie

Prof. dr. S. Griffioen

Sander Griffioen (1941) studeerde in 1971 af in de economie, en in 1975 in de wijsbegeerte, promoveerde een jaar later op een proefschrift over Hegel (De roos en het kruis), was van 1976 tot 1979 verbonden aan het Institute for Christian Studies te Toronto. Van 1979 tot 2001 was hij gewoon hoogleraar voor de wijsbegeerte van de sociale en culturele wetenschappen aan de Vrije Universiteit. Sindsdien heeft hij een speciale leerstoel voor interculturele filosofie aan de Faculteit Sociale Wetenschappen van de VU. Hij bekleedde diverse functies binnen de Werkgemeenschap voor sociale filosofie en de Stichting voor Theologie en Filosofie (NWO), waarvan hij de laatste voorzitter was, was medeoprichter en bestuurslid van het Centrum voor Duits Idealisme, en van 1998 tot einde 2002 voorzitter van de departementale Begeleidingscommissie voor Filosofie in het Voortgezet Onderwijs.

Prof. dr. J. Leilich

Joachim Leilich (1949) studeerde wijsbegeerte aan de J.W. Goethe Universiteit in Frankfurt am Main waar hij in 1982 doctoreerde met een studie over Wittgenstein (*Die Autonomie der Sprache*). Hij werkte als tutor en student-assistent aan de universiteit van Frankfurt. Sinds 1979 is hij verbonden aan de Universiteit Antwerpen (UA), waar hij thans de functie van hoogleraar uitoefent. Hij is voorzitter van het departement wijsbegeerte en van de werkgroep filosofische psychologie en stichtend lid van het Instituut voor Joodse Studies van de Universiteit Antwerpen. Hij publiceerde een dertigtal artikels voornamelijk op het gebied van de taal(analytische)filosofie (in het bijzonder Wittgenstein) en de 'philosophy of mind'. Recent bezorgde hij de uitgave *Ludwig Wittgenstein - Brieven* (2000), en was hij verantwoordelijk voor de redactie van *Het bewustzijn in de fysische wereld* (2002) en *Kant - een inleiding* (2004).

Prof. dr. A. Vandevelde

Toon Vandevelde (1952) studeerde economie en filosofie en is als gewoon hoogleraar verbonden aan het Centrum voor Economie en Ethiek en het Hoger Instituut voor Wijsbegeerte van de KU-Leuven. Hij doceerde lange tijd aan de Universiteit Antwerpen, vooral UFSIA, alsook aan de Erasmus Universiteit van Rotterdam. Hij vervulde kortere opdrachten aan de Universiteit van Tilburg, Nijmegen, aan de Université Nationale du Rwanda, aan de Universiteit van Bandung (Indonesië), aan de Universiteit van Stellenbosch (Zuid-Afrika) en aan de Martyrs University of Uganda. Hij publiceerde een honderdtal artikelen vooral in het domein van de economische ethiek en de politieke filosofie, o.a. over verantwoordelijkheid voor komende generaties, de legitimiteit van erfenisbelastingen, filosofie van de sociale zekerheid, solidariteit en altruïsme. Recent was hij ook verantwoordelijk voor de redactie van een boek over *Gifts and Interests* (Peeters, 2000) en over *Vertrouwen en bedrijf* (Acco, 2000).

Drs. B. van der Vossen

Bas van der Vossen (1979) is afgestudeerd politicoloog en studeert Wijsbegeerte van een bepaald Wetenschapsgebied aan de Universiteit van Amsterdam. Hij is een jaar student-assistent geweest, voornamelijk als ondersteuning van onderwijs en onderzoek. Tevens had hij een jaar zitting in de opleidingscommissie van de opleiding Politicologie. Ook is hij twee jaar mentor geweest voor eerste-jaars filosofie studenten en werkte hij mee aan verscheidene voorlichtingsactiviteiten van de opleiding wijsbegeerte. Naast zijn studie is hij betrokken geweest bij het opzetten en inrichten van een stemwijzer op het internet voor de provincie Limburg.

Prof. dr. J. van Brakel

Jaap van Brakel (1945) studeerde Technische chemie en filosofie. Sedert 1994 is hij hoogleraar aan het Hoger Instituut voor Wijsbegeerte van de Katholieke Universiteit Leuven. Hij was van 1995 tot 2001 lid van de Onderzoekraad van dezelfde universiteit.

Dr. E. Fortuin

Egbert Fortuin (1972) studeerde Wijsbegeerte en Slavische taal- en letterkunde aan de Universiteit van Amsterdam. Hij promoveerde begin 2001 op een taalkundig onderwerp aan dezelfde universiteit. In het kader van zijn promotieonderzoek was hij tevens visiting scholar aan de University of California, Berkeley. Momenteel werkt hij als beleidsadviseur bij de VSNU en als projectleider kwaliteitszorg bij QANU en is hij als gastonderzoeker werkzaam bij de afdeling Slavische taalkunde aan de Universiteit van Amsterdam, in het kader waarvan een aantal artikelen publiceerde op het gebied van de taalkunde.

Bijlage 2 – Werkwijze

De commissie heeft de beoordeling uitgevoerd conform de "Overgangsregeling bekostigd wo". Op grond van deze overgangsregeling kan accreditatie worden aangevraagd voor de bachelor- en masteropleidingen die voortkomen uit de in een visitatierapport beoordeelde ongedeelde opleidingen:

"Uitgangspunt is dat accreditatie kan worden verleend aan de bachelor- en masteropleidingen, die uit de ongedeelde opleidingen voortkomen, indien:

- *de kwaliteit van de ongedeelde opleiding, getoetst volgens de huidige visitatiekaders, als voldoende beoordeeld is;*
- *er voldoende zicht is op en vertrouwen in de kwaliteit van de bachelor, voortkomend uit de ongedeelde opleiding*
- *en (indien van toepassing) , voldoende zicht op en vertrouwen in de kwaliteit van de master.*

Voldoende zicht op en vertrouwen in de kwaliteit van de bachelor- en/of masteropleiding(en) zal moeten blijken uit het visitatierapport. Het rapport moet een helder beeld geven met betrekking tot de volgende onderwerpen:

– De doelstellingen.

De doelstellingen zijn helder en vertonen verwantschap met de doelstellingen van de beoordeelde ongedeelde opleiding. Zij reflecteren op het bachelor- of masterniveau en de wetenschappelijke oriëntatie.

– Het programma

De doelstellingen zijn adequaat vertaald in het programma. Het programma biedt de mogelijkheid aan de studenten de geformuleerde eindkwalificaties ook te bereiken.

– Formele eisen

De opleiding voldoet aan de formele eisen voor bachelor respectievelijk master.

Verder geldt dat de interne kwaliteitszorg moet voldoen aan de eisen die in het NVAO i.o.-accreditiiekader zijn geformuleerd. Met betrekking tot de overige onderwerpen en facetten uit het accreditatiekader (zoals: studielast en didactisch concept, beoordeling en toetsing, inzet personeel (kwalitatief en kwantitatief), voorzieningen, studiebegeleiding en de resultaten) geldt dat het oordeel dat is uitgesproken voor de ongedeelde opleiding, van toepassing wordt verklaard op de daaruit voortkomende bachelor- en masteropleiding(en). Indien de informatie in het rapport niet voldoende is, zal er een aanvullend onderzoek plaatsvinden om een oordeel te kunnen vormen (NVAO i.o. "Overgangsregeling bekostigd wo, 2003 p 3-4) ".

De overgangsregeling is door de VBI-VSNU i.o. nader uitgewerkt in de "Richtlijnen vervroegde accreditatieaanvraag". Deze uitvoering van de overgangsregeling heeft met zich meegebracht dat voor de meeste visitaties waarop de overgangsregeling van toepassing is een aanvullend onderzoek naar de kwaliteit van de bachelor- en masteropleidingen heeft plaatsgevonden. Zeker voor de visitaties die in het begin van 2003 werden afgerond geldt dat de BaMA-opleidingen slechts deels operationeel zijn, de beoordeling heeft derhalve, zoals voorzien in de overgangsregeling, sterk het karakter van een beoordeling van plannen gehad.

In overeenstemming met de afspraken rond de overgangsregeling tussen NVAO en VSNU heeft op diverse momenten afstemming van de werkwijze plaatsgevonden tussen NVAO i.o. en de VSNU-VBI i.o., onder andere aan de hand van enkele geanonimiseerde conceptbeoordelingsrapporten. Half december zijn deze concepten aan de NVAO voorgelegd. Op 13 januari 2004 heeft een bespreking plaatsgevonden waarbij NVAO, VSNU en VBI-VSNU i.o. aanwezig waren. De opmerkingen van de NVAO zijn doorgegeven aan alle secretarissen van de additionele beoordelingen. De conclusie van dat gesprek was dat

VSNU/QANU de additionele beoordelingen conform de eisen van de NVAO i.o. kan uitvoeren.

De VSNU-VBI i.o. heeft intern een projectstructuur opgezet om onderlinge afstemming en uniformiteit tussen de additionele beoordelingen te waarborgen. Naast regelmatige bijeenkomsten waarin secretarissen onderling de beoordelingen bespreken is voorzien in een sjabloon voor de beoordelingsrapporten en een zogenaamd expertbestand waarin de operationalisering van de criteria is opgenomen. Verder is op diverse momenten externe expertise en training ingeroepen ter ondersteuning bij het hanteren van het nieuwe beoordelingskader.

Ter voorbereiding op het uitvoeren van de additionele beoordelingen heeft op 3 september 2003 een bijeenkomst plaats gevonden van alle voorzitters van VSNU visitatiecommissies die te maken zouden krijgen met deze vervroegde accreditatie. Tijdens deze bijeenkomst is de werkwijze afgestemd en zijn de ter zake NVAO criteria nader geconcretiseerd.

De rapportages zijn omgeven met een inhoudelijke en formele toets op kwaliteit die bestaat uit een intercollegiale toetsing, waarbij een intern protocol wordt gevolgd en een bestuurlijke toetsing door het QANU-bestuur waarin wordt nagegaan of de beoordeling conform de 'Richtlijnen' en de kwaliteitsstandaarden van QANU is uitgevoerd. In dit stadium is tevens aandacht besteed aan het waarborgen van de consistentie in de beoordelingen. Bij de intercollegiale toetsing van de eerste rapportages 'Vervroegde accreditatie' heeft een 'consistentiecommissie' de concepten hierop geanalyseerd. De bevindingen daarvan zijn neergeslagen in het interne protocol intercollegiale toetsing.

Alle instellingen die hebben deelgenomen aan de VSNU-visitatie (zie rapport Wijsbegeerte, juni 2003) zijn in de gelegenheid gesteld om deel te nemen aan de vervroegde accreditatie voor de bachelor- en masteropleidingen die zijn voortgekomen uit de ongedeelde opleidingen wijsbegeerte die in dat verband werden beoordeeld.

De leden van de VSNU visitatiecommissie (zie bijlage 1 voor c.v.) zijn gevraagd om de aanvullende beoordeling uit te voeren. Deze VSNU commissie heeft in de periode van 18 september 2002 tot en met 31 januari 2003 alle ongedeelde wijsgerige opleidingen in Nederland bezocht en daarover het VSNU onderwijsvisitatierapport Wijsbegeerte uitgebracht. Voor de beoordeling van de gedeelde opleiding van de Universiteit Twente werd aan de commissie prof. Dr. Van Brakel van de Katholieke Universiteit Leuven toegevoegd. Prof. dr. S. Griffioen nam geen deel aan de beoordeling van de opleidingen van de VU. De heer drs. B. Van der Vossen nam geen deel aan de beoordeling van de Universiteit van Amsterdam.

De beoordeling van de aanvullende informatie over de bachelor- en masteropleidingen kon plaatsvinden in het licht van deze eerdere beoordeling van de ongedeelde opleiding. Tijdens de bezoeken heeft de commissie zich al op de hoogte gesteld van de invoering van het BaMa-stelsel. In het visitatierapport is het zogenaamde 'twaalfde kwaliteitsaspect dat betrekking heeft op de invoering van het BaMa-stelsel' opgenomen. In november 2002 heeft de Stuurgroep Onderwijsaangelegenheden deze "Aanvulling Protocol Onderwijsvisitatie op Maat, in te voegen op pagina 13 na paragraaf 2.11 Interne kwaliteitszorg" vastgesteld. Om tot deze beoordeling te komen heeft de commissie tijdens de *site-visit* bij diverse geledingen de nieuwe curricula aan de orde gesteld.

Omdat de bezoeken recent hebben plaatsgevonden kon bij de beoordeling van de aanvullende informatie worden volstaan met een 'papierbeoordeling'. De commissie heeft de door de opleiding verstrekte additionele informatie bestudeerd in het licht van bevindingen bij de VSNU visitatie.

Voor de onderwerpen inzet personeel, voorzieningen en te verwachte resultaten van het NVAO-accreditatiekader kan in overeenstemming met de overgangsregeling het oordeel

worden overgenomen uit het bestaande visitatierapport. Daar waar de commissie toch afwijkt van haar oordeel uit het visitatierapport van de ongedeelde opleiding, wordt dit onderbouwd. De onderwerpen: Doelstellingen, Programma en Interne kwaliteitszorg zijn, voor zover voorgeschreven door de overgangsregeling, volgens het NVAO beoordelingskader voor bestaande opleidingen beoordeeld.

Het referentiekader van de commissie zoals opgenomen in het visitatierapport Wijsbegeerte heeft in deze overgangsfase de rol vervuld van het dor de NVAO gevraagde domeinspecifiek referentiekader.

De commissie heeft vergaderd op 5 december en 27 februari; er hebben geen site visits plaatsgevonden. Tijdens de eerste bijeenkomst is vastgesteld dat de opleidingen op sommige onderdelen onvoldoende informatie hadden verstrekt. De opleidingen is verzocht op deze punten een aanvulling te leveren. Alle opleidingen hebben in reactie hierop aanvullende informatie geleverd. Bij enkele opleidingen heeft de commissie formeel gevraagd om de plannen te herzien omdat zij tekortkomingen constateerde die goedkeuring van de opleiding in de weg stond. De commissie heeft de Faculteiten met betrekking tot de master Wijsbegeerte van een bepaald wetenschapsgebied in de gelegenheid gesteld hun plannen te herzien; deze brief is als bijlage 3 opgenomen. Niet in alle gevallen is deze kritiek in voldoende mate weggenomen in de reacties van de opleidingen.

De commissie heeft nauwgezet ieder van de criteria beoordeeld. Concept beoordelingen zijn door de commissie als geheel besproken, de beoordelingen worden hierdoor intersubjectief gedragen door alle leden van de commissie.

De commissie hanteert voor de beoordeling op onderwerpsniveau een tweepuntsschaal: 'voldaan' of 'niet voldaan'. Deze werkwijze is tijdens de bijeenkomst van de voorzitters overeengekomen. De motivering hiervoor is dat de beoordeling in belangrijke mate een planbeoordeling is. Het is niet goed mogelijk op grond van plannen verantwoord tot een nadere differentiatie in de beoordeling te komen omdat er altijd een zekere onzekerheid over de uitvoering blijft bestaan. Ook voor de oordelen op het niveau van de facetten wordt gebruik gemaakt van deze tweepuntsschaal. In het beoordelingsschema wordt een plus (+) opgenomen wanneer wordt voldaan aan de criteria en een min (-) wanneer niet is voldaan.

Bij de afweging om tot een eindoordeel te komen maakt de commissie in sommige gevallen gebruik van de volgende vierpuntsschaal:

1	Onvoldoende: <i>(komt overeen met de oordelen 1 tot en met 5 in de tienpuntsschaal)</i>	het kwaliteitsniveau ligt beneden de basisstandaard
2	Voldoende: <i>(komt overeen met de oordelen 6 en 7 op de tienpuntsschaal)</i>	het kwaliteitsniveau beantwoordt aan de basisstandaard of basisnorm voor een universitaire opleiding
3	Goed: <i>(komt overeen met het oordeel 8 op de tienpuntsschaal)</i>	het niveau van dit kwaliteitsaspect voldoet aan de verwachtingen, het is resultaat van doordacht beleid
4	Excellent: <i>(komt overeen met de oordelen 9 en 10 op de tienpuntsschaal)</i>	met betrekking tot dit kwaliteitsaspect is een niveau gerealiseerd dat in alle opzichten (alle aandachtspunten) zeer goed is en de internationale vergelijking kan doorstaan. Het is een voorbeeld van 'best practice'

Die gevallen zijn:

- a) Daar waar niet alleen plannen maar eveneens 'gerealiseerde kwaliteit' kan worden beoordeeld.
- b) Daar waar het nodig is om voor de beoordeling van de onderwerpen tot een afweging te komen op basis van verschillende subonderdelen (facetten), kan de commissie gebruik maken van de vierpuntsschaal, ook in die gevallen waar het gaat om een planbeoordeling.
- c) Bij de conversie van beoordelingen op de tienpuntsschaal in het VSNU-visitatierapport naar de vierpuntsschaal.

Na de vaststelling van de conceptrapporten door de commissie, zijn deze voor hoor en wederhoor aan de opleidingen voorgelegd. Daar waar deze opmerkingen aanleiding gaven tot correcties zijn deze doorgevoerd.

Begin mei heeft de interne kwaliteitstoetsing plaatsgevonden: intercollegiale beoordeling en bestuurlijke toetsing.

De conceptrapporten zijn in september definitief vastgesteld door de commissie en aan de opleidingen verzonden

Bijlage 3

	ons kenmerk	uw kenmerk	doorkiesnum mer
datum			
6 januari 2004	QANU 04/1007		030-2363801

onderwerp

Additionele beoordeling wijsbegeerte

**Aan de Colleges van Bestuur van de UvT, KUN, EUR, RUG,
LEI,
UvA en VU**

Het is de commissie opgevallen dat in de voor accreditatie aangeboden masterprogramma's wijsbegeerte van een bepaald wetenschapsgebied in enkele gevallen gespecialiseerde onderdelen voor de wijsbegeerte van een bepaald wetenschapsgebied geheel ontbreken dan wel marginaal aanwezig zijn. In dit verband herinnert de commissie aan de volgende zinsnede uit haar rapport: "Naar ons oordeel heeft het geen zin dat faculteiten/afdelingen een breed scala aan mogelijkheden op dit terrein aanbieden, zonder ook specialistische colleges in enigerlei richting te geven" (bladzijde 28). De commissie brengt daarom onder uw aandacht dat zij in bedoelde gevallen zich gedwongen zal zien negatief te oordelen over die masterprogramma's. Zij wil de universiteiten alsnog in de gelegenheid stellen voor medio februari 2004 op dit punt een gereviseerde aanvraag in te dienen. U kunt deze gereviseerde aanvraag richten aan de commissie wijsbegeerte, t.a.v. de heer Fortuin van de QANU/VSNU (fortuin@vsnu.nl).

Met vriendelijke groet,

De commissie wijsbegeerte,

c.c. decanen van de faculteiten waaronder de opleiding wijsbegeerte valt